

Because it's there. En analyse af dødsdriftens rolle i ekstremsportⁱ

I 1923 udtalte Gregory Mallory, der var en af de tidlige pionerer inden for bjergbestigningen af Mt. Everest, til en journalist fra *New York Times*,ⁱⁱ da han blev spurgt, hvorfor han egentlig ville bestige Everest, at det simpelthen bare var "because it's there".¹ Disse ord har opnået en vis kultstatus inden for bjergbestigning. De er også blevet anvendt af John F. Kennedy i en tale d. 12. september 1962,² hvor han brugte Mallorys ord og eftermæle til at forsvare det amerikanske Apollo-projekt. Men hvorfor ræsonnerer disse ord med så mange mennesker, og rummer de egentlig et meningsfuldt budskab? Hvad er det for en besynderlig drift, som fører mennesket mod dét derude, uden anden grund end dét, at det findes derude? Dette kompliceres yderligere af den simple observation, at noget af det, som vi næsten med sikkerhed

i Denne artikel baserer sig på mit speciale "*En udforskning af risiko indenfor ekstremsport*" og er opbygget af udvalgte og redigerede dele af denne. Specialet kan findes i sin fulde form i Aalborg Universitets projektbibliotek: (https://projekter.aau.dk/projekter/files/423552678/En_udforskning_af_risiko_indenfor_ekstremsport.pdf).

ii Hvorvidt det er et direkte citat, eller om det er ord, som journalisten har lagt i munden på ham, er stadig et omdiskuteret emne.

finder derude, er ubehag, fare, risici, smerte, udfordringer, kamp og død. Med dette bliver det allerede klart, at der er noget på spil, som umiddelbart bryder med det rationelle. Det er måske også dette, der gør, at Mallory ikke kan give andre svar til journalisten end disse tre ord. Drivkraften, som bringer mennesket til Månen eller toppen af Mt. Everest, kommer ikke fra en rationel kalkule af de potentielle fordele og ulemper ved en sådan færd. Den kommer nærmere fra en drift, der er uden for, eller en drift, som er i overskud, og som ikke kan forenes med de principper, der normalt strukturerer vores tilværelse. Der er ikke noget at opnå derude, som kan bringes tilbage og drages fordel af, eller som kan tjene til at gøre vores tilværelse mere behagelig. Modsat andre risikable aktiviteter (for eksempel at køre bil) er risikoen ikke et uønsket biprodukt, der retfærdiggøres af de fordele, som følger (for eksempel øget mobilitet). Risikoen er derimod en central og uadskillelig del af aktiviteten. Det er netop det, at Mt. Everest er *derude* – uden for tilværelsens stabile, sikre og behagelige rammer – der gør det værd at begive sig ud på en sådan færd. Mallory beskriver dette således i sine refleksioner over bestigningen af Mt. Blanc;

Have we vanquished an enemy? None but ourselves. Have we gained success? That word means nothing here. Have we won a kingdom? No... and yes. We have achieved an ultimate satisfaction... fulfilled a destiny.... To struggle and to understand never this last without the other; such is the law.... We've only been obeying an old law then? Ah, but it's the law... and we understand a little more. So ancient, wise and terrible—and yet kind we see them; with steps for children's feet.³

Det er denne motivation og drift, som jeg ønsker at belyse i denne artikel. Jeg vil mene, at den drivkraft, som før var at finde hos opdagelsesrejsende, i vores udforskede verden kan findes i ekstrem sport, hvor atleter kæmper med/mod det derude og opfinder stadigt mere udfordrende og vovede måder at gøre dette på. Det er disse personer, som jeg i denne artikel vil beskæftige mig med for at få en forståelse af denne drift.

HVORFOR PSYKOANALYSE?

Til at gøre dette vil jeg bruge Freuds psykoanalytiske teori om dødsdriften. Dette har flere grunde. For det første har psykoanalysen helt fra begyndelsen interesseret sig for det, der falder uden for normen

med henblik på at lære noget om de styrende drifter og principper, som findes inden i os alle.⁴ For det andet er jeg gennem min egen dyrkelse og fascination af ekstremsport stødt på mange eksempler på, at der er noget på spil, som har en driftsagtig struktur.ⁱⁱⁱ Ekstremsportsatleter taler ofte om deres passion, som var der noget derude, der kaldte på dem. En fremmed drivkraft, der på en gang kommer derudefra (fra bjerget, bølgen, og så videre), og samtidig findes inden i som en fremmed drift. For det tredje har psykoanalysen allerede en forbindelse til ekstremsport, da der især gennem forskellige actionfilm er opstået en forestilling om, at dem, der dyrker disse aktiviteter, er karakteriseret ved at være selvdestruktive adrenalinjunkies. Disse adrenalinjunkies forbindes mere eller mindre eksplicit med den psykoanalytiske teori om dødsdriften.

Min tese er, at dødsdriften er den destabiliserende drift i mennesket, som driver mennesket i retning af det ukendte og farefyldte – i retning af dét derude – og at dette skaber en værdi ved at muliggøre en særlig menneskelig udfoldelse. En udfoldelse, der kan tage mange forskellige former (eksempelvis bjergbestigninger og rumekspeditioner), men som alle har det til fælles, at de er udtryk for en menneskelig evne til at frigøre sig fra definerende og stabile strukturer og at skabe mening og værdi, hvor der før ingen var. Dødsdriftens energi gør det muligt for mennesket at overskride sig selv og gennem denne overskridelse at muliggøre nye måder at stå i relation til sin omverden og nye evner til at navigere og mestre denne.

Efter disse indledende kommentarer vil jeg fremlægge Freuds spekulative og kontroversielle teori om dødsdriften. Da dødsdriften med god grund har mødt megen kritik,⁵ og Freud selv lader til at have svært ved at acceptere og påvise tilstedeværelsen af denne, vil jeg bruge lidt plads her på at gennemgå, hvordan han når frem til dødsdriften, før jeg forsøger at anvende denne i konteksten af ekstremsport. Her tager jeg primært udgangspunkt i værket ”Hinsides lystprincippet”,⁶ som nok er det værk, hvor Freud beskæftiger sig mest indgående med dødsdriften. Teorien om dødsdriften opstår i et forsøg på at forklare en række observationer, Freud gør sig, der synes at være i strid med lystprincippet og realitetsprincippet.⁷

iii Jeg har selv en del erfaring med klippeklatring, som, selvom jeg hovedsageligt analyserer andre personers erfaringer og beskrivelser, naturligvis vil være baggrunden for min forståelse af hvad ekstremsport er og hvordan det føles.

LYSTPRINCIPPET OG REALITETSPRINCIPPET

Freud indleder værket med at gennemgå funktionen af de hidtil strukturerende og dominerende principper i den metapsykologiske teori, henholdsvis lystprincippet og realitetsprincippet.⁸ Disse to principper er tæt relaterede og forstås på dette tidspunkt i psykoanalysens udvikling fra et økonomisk perspektiv på det psykiske apparat. Oplevelsen af lyst og ulyst er et produkt af den kvantitative ændring af ubunden spænding i psyken. Lystprincippet er så den tendens i det psykiske apparat, der forsøger at maksimere den lystbetonede formindskelse af spænding og minimere den ulystbetonede forøgelse af spænding. Realitetsprincippet fastholder det samme overordnede mål om at opnå lyst, men indskyder nu i denne jagt hensyn til virkelighedens omstændigheder og psyken som helhed. Dette giver mennesket den uundværlige evne til at forsinke og moderere tilfredsstillelsen af sine drifter og lyster, hvis det betyder, at der på længere sigt opnås mere lyst kontra ulyst. Relevansen af disse metapsykologiske principper for udviklingen af dødsdriften er, at Freud indtil nu har været i stand til at forklare menneskets drifter og adfærd ved i sidste ende at pege på en mere eller mindre forskudt, fortrængt og/eller ubevidst lystmulighed. I "Hinsides lystprincippet" peger han på forskellige observationer, som han ikke kan få til at passe ind i denne forklaringsmodel.

GENTAGELSESTVANG

En af disse observationer kommer fra Freuds eget barnebarn, der har opfundet en leg, hvor han smider sit legetøj væk, mens han udbryder "væk" ("Fort").⁹ Senere udvikler den sig til en leg med en træspole på snor, der gør, at legen ikke behøver at stoppe, når genstanden er kastet bort. Nu kan drengen trække træspolen tilbage med snoren, og mens han gør dette, udbryder han "der" ("Da"). Denne leg gentager sig mange gange og fortolkes af Freud som en form for genoplevelse af afkaldet på den umiddelbare og komplette driftstilfredsstillelse. Yderligere pointerer Freud, at den første del af legen (bortkastningen) ofte fandt sted uden den anden del af legen (genkomsten), hvorfor bortkastningen ikke blot kan fortolkes som den nødvendige forudsætning for at opnå den lyst, der er forbundet med genkomsten. Freud ligger i denne observation vægt på, at drengen er underlagt en form for gentagelsestvang, der driver ham mod at gentage oplevelsen af driftsafkald (moderens forsvinden), som unægtelig må være en ulystbetonet oplevelse.

Freud finder et andet, og muligvis mere ”rent” eksempel, på en lignende selvdestruktiv gentagelsestvang hos sine neurotiske patienter og hos dem, der lider af krigsneuroser eller andre former for traumatisk neurose.¹⁰ Disse patienter var blandt andet plaget af at gentage traumatiske og ubehagelige oplevelser fra krigen i deres drømme. Denne gentagelsestvang (i legen og hos patienterne) forsøger Freud i første omgang at forklare som et retrospektivt arbejde med mestre et traume. Dette beskriver Freud også som en bemægtigelsesdrift.¹¹ Freud kommer først for alvor i forklaringsproblemer, da han indser, at disse drømme lader til at retraumatisere patienten frem for at bevæge sig mod en bearbejdning af traumet.¹² Derudover begynder Freud at observere hos sine patienter, at ”[...] gentagelsestvangen også henter sådanne oplevelser frem fra fortiden, der ikke rummer nogen lystmulighed [...]”.¹³ Det vil sige oplevelser eller minder, der ikke rummer en mulighed for eksempelvis retrospektiv mestring. Freud konkluderer:

Der resterer tilstrækkelig meget, der kan retfærdiggøre antagelsen om gentagelsestvangen, og denne forekommer os at være mere oprindelig, elementær og driftsbestemt end det lystprincip, den skubber til side.¹⁴

På trods af Freuds forsøg på at forklare gentagelsestvangen inden for lystprincipets herredømme så fortsætter der med at være en uforklarlig driftsbestemt rest. Denne rest lader desuden til at være mere oprindelig end lystprincippet, da den besidder evnen til at skabe en gentagelsesadfærd, der er uafhængig af, og som vælter lystprincippet.

EKSTREMSPORTENS DÆMONISKE DRIFT

Inden vi følger Freud hele vejen til formuleringen af dødsdriften, vil jeg forbinde min egen analyse af ekstremsport med disse indledende observationer, da motivationen for denne artikel også kommer fra et ønske om at forstå en tilsyneladende selvdestruktiv adfærd. Hvorfor bliver Mallory ved med at vende tilbage til bjergbestigningen på trods af de åbenlyse farer? Retrospektivt kan vi tilføje det faktum, at det rent faktisk ender med at blive hans undergang, da han dør under en ekspedition på vej mod toppen af Mt. Everest.^{iv} Her formoder jeg,

iv Det er et omdiskuteret spørgsmål, hvorvidt han nåede toppen, inden han døde og dermed var den første person til at bestige Mt. Everest.

ligesom Freud, at der må være noget – en drift – der arbejder uafhængigt af lystprincippet. En drift, der tilsidesætter almindelig hensyn til sikkerhed og velbehag, men som samtidig giver disse personer en enorm tilfredsstillelse. Udover Mallory er jeg stødt på mange eksempler inden for ekstremsportsverdenen,^v hvor forskellige personer mere eller mindre direkte omtaler deres motivation som en form for dæmonisk drift i betydningen af noget fremmed og voldsomt – *en andethed* – der besidder en form for magt over dem.

Vi finder et eksempel i dokumentaren *Closer to the Edge*, der handler om det berygtede motorcykelracerløb *Isle of Man TT (tourist trophy)*.¹⁵ Her kører de hurtigste deltagere med en gennemsnitshastighed på over 200 km/t. Dette sker på de almindelige lande- og byveje på Isle of Man. Dokumentaren indleder med en voiceover af Chris May, der tidligere selv har kørt og er styrtet i TT-løbet: "It's like being able to fly. Just like growing wings. If it's in your blood, you... You can't get it out. You just want more."¹⁶ Når vi medtænker, at der næsten hvert år er dødsfald i TT-løbet,^{vi} så bliver dette nærmest til et mere bogstaveligt eksempel på en selvdestruktiv gentagelsestvang end den, som Freud giver os. Hvad er det, som findes inde i May, og som gør, at han ikke kan lade være med at være en aktiv del af TT-løbet? Selv hvis vi forsøger at placere denne racerløb under lystprincippets herredømme ved at medtænke den tilfredsstillelse, der må være forbundet med at gennemføre løbet, synes der alligevel at være en form for overdreven drift på spil. Der er stadig en uforklaret rest. Her er det relevant at medtænke, at netop denne form for racerløb på almindelige veje er langt mere risikable end almindelige racerløb på egentlige racerbaner, der er bygget med de dertilhørende sikkerhedsforanstaltninger til kørsel ved ekstremt høje hastigheder. Man fristes til at spørge disse personer, hvorfor de ikke kan nøjes med at køre på almindelige racerbaner, der er bygget til de høje hastigheder? Hvorfor er realitetsprincippet ikke i stand til at omdirigere den givne driftsspænding eller libido mod noget mindre selvdestruktivt? Disse spørgsmål vender vi tilbage til senere.

v Af plads hensyn inddrager jeg kun et eksempel her. Flere kan findes i mit speciale.

vi I 2022 mistede 5 deltagere livet.

Freud fastholder, at gentagelsestvangen ikke bare er en fejl i sjæleapparatet, men i stedet er udtryk for en oprindelig drift.¹⁷ Målet for gentagelsestvangen er at genoprette den mindre spændingsfyldte tilstand, der fandtes før traumet.¹⁸ Det peger således ikke frem mod en ny tilstand, hvor psyken har bearbejdet traumet, men derimod tilbage til en tidligere tilstand før traumet. Modsat psykens normale bearbejdning af ubunden spænding, så er bearbejdningen i gentagelsesadfærden ikke underlagt lystprincippet og kan dermed skabe den ulystbetonede aktivitet, som Freud observerer. Det overraskende er nu, at Freud mener, at han her ikke bare har fundet en ny slags drift, men i stedet en grundlæggende indsigt i selve drifternes grundstruktur. Freud beskriver denne indsigt således:

En drift skulle således være en i det levende organiske iboende trang til at genoprette en tidligere tilstand, som dette levende under indflydelse af ydre forstyrrende kræfter har måttet opgive, en slags organisk elasticitet eller, om man vil, træghedens ytring i det organiske liv.¹⁹

Alle drifterne i den levende organisme er udtryk for en søgen mod en tidligere og mindre spændingsfyldt tilstand. Dette betyder, at drifterne søger mod ophøret af aktivitet, og således bliver de nu udtryk for en grundlæggende konservativ tendens i livet.²⁰ Hvis en drift altid er konservativ og rettet mod at genoprette en tidligere og mindre spændingsfyldt tilstand, som blev opgivet på grund af ydre påvirkninger, så er Freuds logik, at vi må kunne følge denne regression helt tilbage til der, hvor drifterne opstod. Han følger således denne regression helt tilbage til den første besætning af organismen med spænding, hvor det "[...] levendes egenskaber [bliver] vakt til live i den livløse materie gennem en kraftindvirkning, vi endnu mangler ethvert begreb om".²¹ Med denne mystiske ydre kraftindvirkning opstår den første spænding, der bliver kilden til livets begyndelse og den første drift. Med den nye konservative definition af drifterne så må den tilstand, som den første drift forsøger at genoprette, være den komplette spændingsfri tilstand, der fandtes i det livløse materie. Nu er Freud klar til at tage det sidste skridt, og han når frem til den kontroversielle og mystiske konklusion, at "[...] Målet for alt liv er døden [...]".²² Dette er samtidig definitionen på den oprindelige drift, som fra nu af går under navnet *dødsdriften*. Selve livet (det organiske) må nu forstås som

en spænding, der, efter at være blevet til gennem forstyrrelsen fra det ydre, søger mod at blive udløst. Dette lader sig kun gøre ved at vende tilbage til baggrunden af livløs materie og ved at blive forvandlet til den samme uorganiske (døde) tilstand.

DØSDRIFTEN OG LIVSDRIFTEN

Freud er godt klar over, hvor kontroversiel og spekulativ denne dødsdriftsteori er.²³ Han har fundet en forklaring på sine observationer, men står nu i et forklaringsproblem overfor selve livet. Alligevel holder Freud fast ved teorien om dødsdriften, og for at gøre dette indskyder han kort efter formuleringen af dødsdriften dens modsætning i form af livsdrifterne. Dette sker, da han er hurtig til at indrømme, at der i alle levende væsner er en modstand mod døden i form af forskellige selvopholdelsesdrifter og selvhævdelsesdrifter (livsdrifter), der jo står i direkte modsætning til ønsket om at dø.²⁴ Freud havner således i en ny dualisme, som erstatter den tidligere dualisme i driftsteorien mellem jeg-drifterne og seksualdrifterne.²⁵

Livets opståen er altså årsagen til det videre liv og samtidig også til en stræben efter døden. Livet selv er en kamp og et kompromis mellem disse to tilbøjeligheder.²⁶

Livsdrifterne kæmper for at forlænge, beskytte og opretholde livet på individuel basis og derudover også at forene mennesker med hinanden i kærlighed, venskab, familie og samfund.²⁷ Dødsdriften, derimod, bevæger mennesket mod en uorganisk og spændingsfri tilstand, kæmper for at forkorte livet og destruere menneskets relationer gennem destruktive og aggressive tilbøjeligheder. Det er i selve spændingen og kompromiserne mellem dem, at livet findes. Dualismen mellem dødsdriften og livsdriften er mere kompliceret end forklaret her og udvikler sig gennem Freuds værker. Visse steder bliver de to modsatte driftskategorier fremstillet som værende ligeværdige og i en vis ligevægt, men i "Hinsides lystprincippet" bliver dødsdriften fremstillet som den første og mest primære drift fra hvilken, de andre udledes.²⁸

DØSDRIFTENS ØKONOMISKE PARADOKS

Jeg vil nu opsamle, hvad vi er nået frem til. Dødsdriften er gennemsyret af et grundlæggende spændingsparadoks. På den ene side er den karakteriseret ved en drift mod stilstand, mod et tidligere og spændingsfrit uorganisk stadie, hvilket først kan findes i døden.²⁹ Denne

tendens er den indsigt, som Freud nu også tilføjer til sin metapsykologi under begrebet nirvanaprincippet. Her opstår der en besynderlig relation mellem dødsdriften og lystprincippet, idet lyst i udgangspunktet er udløsningen af indre spændinger, hvorfor lystprincippet er meget tæt på at kollapse ind i nirvanaprincippet og dermed dødsdriften.³⁰ Freud konkluderer i slutningen af ”Hinsides lystprincippet”, at ”Lystprincippet synes ligefrem at stå i dødsdrifternes tjeneste”.³¹ Man kan her tale om, at dødsdriften er udtryk for den mest radikale form for lyst, da den ultimative lyst må være udløsningen af al spænding. På den anden side bliver dødsdriften også brugt som forklaring på de aggressive, destruktive og voldsomme tendenser, der findes i mennesket.³² Den omtales andre steder som en destruktionsdrift og er, ifølge Freud, kilden til ”[...] aggressionstilbøjeligheden [der] er et oprindeligt, selvstændigt driftsanlæg hos mennesket [...]”.³³ Dødsdriften forklarer både de selvdestruktive drifter (heriblandt masochisme), når den får frit løb, og aggressive og destruktive handlinger mod andre individer og objekter (heriblandt sadisme).³⁴ Derudover kom Freud først på sporet af dødsdriften i den gentagelsestvang, som netop skabte spænding i det psykiske apparat i strid med lystprincippet.

Dette kalder Jean Laplanche for dødsdriftens økonomiske paradoks.³⁵ Hvordan kan dødsdriften både være en drift, der driver organismen mod et komplet fravær af spænding og energi (døden, nirvanaprincip, udifferentieret uorganisk masse) og samtidigt en drift, der skaber spænding ved at være kilden til drifter, der kommer til udtryk gennem påførelse af smerte på sig selv og andre (masochisme, sadisme, aggression)?^{vii} Laplanche foreslår selv en løsning på dette paradoks, som jeg vil komme tilbage til senere. Først vil jeg vende tilbage til ekstrem sportens verden for at analysere, hvordan teorien om dødsdriften passer ind her, samt hvorvidt ekstrem sporten kan bidrage med indsigt, der kan belyse dette paradoks og muligvis gøre dødsdriften mindre spekulativ.

ADRENALINJUNKIEN

Tidligere brugte jeg eksempler fra virkeligheden, men nu vil jeg kortvarigt vende mig mod fiktionens verden for at eksemplificere, hvordan

vii Freud tager selv fat i dette paradoks i indledningen til afhandlingen ”Masochismens økonomiske paradoks”. Freuds løsning involverer blandt andet anerkendelsen af, at der findes lystbetonede spændinger og adskillelse af nirvana- og lystprincippet, hvor lystprincippet placeres på livsdrifternes side frem for dødsdrifterne.

en karikeret udgave af ekstrem sporten i form af adrenalinjunkien findes i forskellige film og medier. Vi finder en stereotyp udgave af adrenalinjunkien i Hollywoodfilmen *Point Break* fra 1991, som handler om en gruppe surfere, der også er succesfulde bankrøvere.³⁶ I filmen følger vi den unge FBI-agent Johnny Utah (Keanu Reeves), som jagter den karismatiske surfer Bodhi (Patrick Swayze), der viser sig at være en inkarneret adrenalinjunkie. Bodhi lever livet efter sin catchphrase "100% pure adrenaline". Utah bliver personligt grebet af og involveret i surfer- og adrenalinjunkie-livsstilen. Her fungerer Bodhi som en guru med sin tilsyneladende livsbekræftende og frigørende livsstil, der bliver udtrykt gennem citater såsom: "You want the ultimate, you gotta be willing to pay the ultimate price. It's not tragic to die doing what you love".³⁷ Bodhi søger den ultimative tilfredsstillende og er derfor også villig til at betale med livet. I begyndelsen virker dette som opskriften på en lidenskabelig og livsbekræftende tilværelse, men jo længere vi kommer i filmen, jo tydeligere bliver det, at det også dækker over en hensynsløs, aggressiv og selvdestruktiv adfærd. En hurtig analyse af Bodhi kunne være, at dødsdriften er blevet stærkere end selvopretholdelsen og livsdrifterne, og dermed ender det med at eskalere ud af kontrol. Dette kommer både til udtryk i aggression (Bodhi dræber en politibetjent) og som selvdestruktion (Bodhi søger til sidst ud i bølgen, selvom han godt ved, at det medfører den sikre død). Man kan sige, at dødsdriften har sat realitetsprincippet ud af spil, og således har lystprincippet gennemgået den modsatte udvikling og ender med direkte at tjene dødsdriften, idet den konstante jagt efter spændingsforløsning ikke længere tager hensyn til virkeligheden.

Denne korte analyse af adrenalinjunkien Bodhi giver os ikke yderligere klarhed omkring, hvordan dødsdriften både er karakteriseret ved et fravær af spænding (død) og en cirklen omkring og øgning af spænding. Adrenalinjunkien Bodhi kan både karakteriseres ved en spændingsøgende og voldsom drift, men også en spændingsreducerende drift. Jeg mener alligevel, at der er en værdifuld indsigt i denne film, som vi kan bruge til bedre at forstå dødsdriften i konteksten af ekstrem sport. Den tilfredsstillende, som Bodhi jagter, er en tilfredsstillende, der hele tiden forskyder sig og hele tiden findes på den anden siden af en symbolsk grænse. En tilfredsstillende, der hele tiden er derude, men som er umulig for ham at opnå. Først jagter Bodhi tilfredsstillelsen i ekstrem surfing, så bankrøverier, faldskærmsudspring, mord, flugten fra FBI og så til sidst i den 100-års bølge, der ikke kan surfes uden selv at dø.

I Laplanches uddybning af det økonomiske paradoks vil jeg fremhæve en indsigt i dødsdriftens struktur, der kan bruges her. Laplanche løsner på det økonomiske paradoks handler om at skelne mellem to forskellige slags lyst.³⁸ Dette er henholdsvis en funktionel lyst, som kan forbindes med livsdrifternes arbejde med at forlænge livet og jegets modifikation af lystprincippet til realitetsprincippet. Funktionel lyst er den form for lyst, der tager hensyn til det psykiske apparat som helhed, og som fastholder et konstant energiforråd, der gør det muligt at binde og forskyde drifternes energier i livsbekræftende retninger. Den anden form for lyst, som er den, vi er interesseret i her, er mere direkte forbundet med dødsdriften og kommer til udtryk i lystprincippets mest radikale form som nirvanaprincip. Det er overdreven og voldsom lyst, der ikke tager hensyn til omverdenens realiteter eller selve livets opretholdelse og derved ikke ser noget problem i at drage lyst fra smerte og (selv)destruktive aktiviteter. Det er driftens umedierede udtryk, der peger ud over den begrænsning af lyst, som jeget har kæmpet hårdt for at skabe og fastholde i livets interesse. Denne form for lyst er, hvad Lacan og Laplanche kalder for *jouissance*, eller på dansk nydelse, og den er tæt forbundet med dødsdriftens udtryk i kompromisløse og destruktive aktiviteter. Lacan^{viii} beskriver logikken i denne nydelse således:

The inanimate. A point on the horizon, an ideal point, a point that's off the map, but one whose meaning reveals itself to a structural analysis. It is revealed perfectly by the fact of *jouissance*.³⁹

Nydelsen er det, der går imod livet og i den forstand er uden for kortet og uden for rækkevidde inden for livet, hvor realitetsprincippet har fastlagt, hvad der bør være kilden til lyst og tilfredsstillelse. Det er evnen til at nyde det, der ikke bør være nydelsesfuldt, eksempelvis den umulige jagt efter det vildeste adrenalinrus. Denne overdrevne nydelse, der peger ud over en grænse, er udtryk for en form for forstyrrende og destabiliserende drift. Den menneskelige tendens til at gå længere end fornuften foreskriver, at finde en nydelse i noget, der er

viii Dette er på ingen måde en fyldestgørende beskrivelse af Lacans *jouissance*-begreb, men det er tilstrækkeligt til at udvikle den pointe, som jeg arbejder hen imod her.

skadeligt, og at nyde det, som ikke rummer nogen lystmulighed. Jeg mener, at Jonathan Lear når frem til en lignende indsigt i sin kritik af dødsdriften, selvom han ikke forbinder sin indsigt med nydelse. Lear problematiserer formodningen om, at de patienter, der viser denne gentagelsestvang, er underlagt en drift, hvis *mål* er gentagelse og regression. Lear mener i stedet, at den indsigt, som Freud er stødt ind i, er psykens iboende tendens til selvforstyrrelse eller selvopbrud. Denne tendens rummer ingen skjult *telos*, men kan kun omtales som en negativitet, en rest, et brud eller en tom plads i psyken, der forstyrrer den normale struktur. Lear skriver:

What does get left out, to put it paradoxically, is not another “thing,” but a disturbance of the fabric of life which occasioned this further development of the capacity to face reality. Freud’s deepest insight, I suspect, is that, appearances to the contrary, life can never be lived without remainder.⁴⁰

Netop i kraft af, at der ikke er tale om en bestemt ting – hvilket Freud forsøger at gøre den til ved at definere dødsdriften – så kan vi heller ikke tildele den nogen normativ værdi eller meningsfuld beskrivelse. Den er udtryk for den rest i psyken, der modstår indfindelsen af en endelig stabilitet, eller, i en mere positiv formulering, som gør det muligt for psyken at skabe ny mening. Lear vender selv tilbage til drengens leg, hvor han i denne leg ser en sådan selvforstyrrelse af psyken. Det er denne tendens i psyken, der gør det muligt for drengen, gennem legen, at forvandle driftsafkaldets traume til en mulighed for at udvikle en større grad af uafhængighed og selvstændighed. Denne underminerende tendens i psyken er mulighedsskabende, men uden indhold, og derfor skriver han: ”What this disruption is *for* really depends on what happens next”.⁴¹

Jeg vil foreslå en fortolkning af dødsdriften, der bringer disse to perspektiver i dialog. Findes der en nydelse i denne selvforstyrrende rest i psyken? Er dette dødsdriften? Dette ville stemme overens med Freuds observation af en drift mod en gentagelse af traumatiserende oplevelser (selvforstyrrelser), og ville samtidig kunne styre uden om konklusionen, at døden er driftens mål. Målet er i stedet en omfordeling af kortene eller en ny begyndelse. Døden er her nærmere et muligt biprodukt af ikke at kunne vide, hvad denne selvforstyrrelse fører til. Jeg mener, at denne fortolkning passer godt på min erfaring med og observation af ekstremsport.

Hvis vi vender tilbage til Bodhi, så er han i særdeleshed karakteriseret ved en søgen efter en overdreven nydelse, der findes på den anden side af den funktionelle lyst eller realitetsprincippet. Dette karakteristikon er ikke kun fiktion, men går igen i virkelighedens ekstrem-sport. Her drages der en form for nydelse af at opsøge situationer, hvor muligheden for at dø eller komme alvorligt til skade er til stede, og hvor ubehag, frygt og fysisk anstrengelse nærmest er garanteret. Samtidig mener jeg, at det er for simpelt at se virkelighedens ekstrem-sportsatleter som værende drevet mod døden, der ellers godt kunne være tilfældet for Bodhi. I stedet mener jeg, at vi med ovenstående udlægning af dødsdriften kan se, hvordan der i ekstrem-sport kan være en drift mod selvdestruktiv adfærd, uden at målet er selvdestruktion og døden. Jeg mener, at risikoen, faren, ubehaget og udfordringen i ekstrem-sport er en uundværlig del af dét, som kan fremprovokere en nydelsesfuld forstyrrelse af den normale tilværelse. Det er umiddelbart interessant, at denne overdrevne nydelse på en gang skræmmer os gennem sin grænseoverskridende, hensynsløse og forstyrrende karakter, men også fascinerer og inspirerer os.

DU MÅ IKKE, MEN FORTÆL MIG, HVORDAN DU GJORDE

Denne ambivalens mellem fascination og frygt, beundring og fordømmelse er også meget sigende for den måde, mange forholder sig til ekstrem-sporten i samfundet. En tidlig morgen i juli 2019 klatrede George King op ad den 309 meter høje skyskraber The Shard i London uden tilladelse og uden nogen form for sikring.⁴² 20 meter fra toppen vælger King, for at redde sit liv, at søge ind i bygningen fremfor at fortsætte mod toppen, der ellers var hans mål. Da han kommer ind i bygningen, putter han sine hænder op i forventning om at blive arresteret, men i stedet får han et håndtryk af den politimand, der var først på gerningsstedet. Senere bliver King sagsøgt af advokaterne fra The Shard for at agere mod et påbud, der specifikt rettede sig mod at forhindre folk i at klatre på The Shard.⁴³ King endte med at blive fængslet i 6 måneder. Efter sin løsladelse har han fået en manager, lavet en dokumentar for Channel 4, fået en bogaftale og er i dialog om diverse merchandise og sponsoraftaler. Det er som om, at vi på den ene side fordømmer hans handling, mens vi på den anden side også er fascineret af og imponeret over den. Det er uansvarligt og ulovligt at klatre på en skyskraber uden tilladelse, men nu hvor han har gjort det, vil vi egentlig gerne læse bogen, se billederne eller filmen og

høre historien. Vores reaktion på Kings adfærd kan fortolkes gennem dødsdriftens forstyrrende tilstedeværelse i os alle, hvilket på en gang skræmmer og inspirerer os. Dødsdriften er, med sin evne til at vælte realitetsprincippet herredømme, i stand til at frigøre mennesket og åbne muligheder, der før var lukket land på grund af den manglende lystmulighed og konflikten med jegets selvopretholdelse. Disse muligheder rummer dog også en åbenlys fare, og dermed følger der med denne også en form for frygt for os selv. Kunne jeg selv finde på at klatre op ad en skyskraber?

Hvis vi vender tilbage til Mallory og JFK, så er min hypotese, at det er dødsdriften, der gør det muligt at bruge årsagen "because it's there" som tilstrækkeligt grundlag for at bevæge sig til Mt. Everest eller Månen. Og er det ikke en form for ultimativt udtryk for frihed at kunne bryde kausalitetskæden og gøre noget af så arbitrær en årsag som det, at "den er derude"? Jeg mener, at personer som King viser os, at der er noget inde i os selv, en dæmonisk "andethed", et ubevidst driftsliv, der gør det muligt for os at overskride os selv og de principper, der normalt strukturerer vores tilværelse. Og mere endnu: at drage en nydelse af denne omvæltning af jegets og psykens strukturer. Men kan vi sige noget mere om vores fascination af denne form for udlevelse af dødsdriften og dens mulighedsskabende og frigørende potentiale? Er der bare tale om, at vi bytter vores sikkerhed og velbefindende bort for en ekstrem form for frihed? For at besvare dette vil jeg vende tilbage til forholdet mellem liv og død og undersøge Benjamin Fongs dualistiske fortolkning af dødsdriften, der er i stand til at give en indsigt i den mestringsdimension, som også er en helt central del af ekstrem sport.

DØSDRIFTEN OG MESTRINGSDRIFTEN

I "Hinsides lystprincippet" beskriver Freud, hvordan den levende organisme (mennesket) skaber et pirringsskjold ved, at det yderste lag "[...] afgiver sin levende struktur, på en måde bliver uorganisk og herefter tilbageholder pirringer [...]", og herved har pirringsskjoldet "[...] med sin død reddet alle de dybere lag fra den samme skæbne [...]"⁴⁴ Skjoldet beskytter altså det indre psykiske apparat fra et bombardement af sanseindtryk, der ellers i sin fulde intensitet ville være ødelæggende. Fong fortolker udviklingen af dette pirringsskjold som en form for 'lille død' i dødsdriftens tjeneste, der giver en delvis tilfredsstillende af dødsdriften.⁴⁵ Med dette pirringsskjold opstår der et skel og en mediering mellem det indre psykiske liv og omverdenen,

en adskillelse af et indre og et ydre. Et skel, der er grundlaget for den psykiske udvikling af jeget. Inden dødsdriften opnår komplet tilfredsstillelse, medfører dette skel (pirringsskjoldet), at der nu opstår en ambivalent tilstand i organismen, der kommer til udtryk i to forskellige slags spændinger. Den ene spænding, som Fong kalder for en "tension-within", kan forstås som den spænding, der findes i perspektivet, hvor den levende organisme i sig selv opfattes som en spænding over for den spændingsfrie baggrund af livløst materie. Dette fører til dødsdriften, hvis mål er den spændingsfrie døde tilstand. Den anden spænding, det Fong kalder for en "tension-between", kan forstås som den spænding, der findes i perspektivet, hvor organismen står over for eller adskilt fra den uorganiske baggrund i kraft af pirringsskjoldet (og jeget). Fra dette perspektiv opleves baggrunden af livløst materie, omverdenen, som noget fremmed. Denne omverden skaber en spænding (ubehag), når det gennem sanserne slipper gennem pirringsskjoldet, og der opstår derfor et behov for og en drift mod at forsvare sig mod og bearbejde disse ubundne spændinger. Driften, som bearbejder omverdenens sanseindtryk og fastholder den grænse, der skaber og opretholder jeget, kalder Fong for en mestringsdrift ("drive to mastery"). Denne mestringsdrift er ikke Fongs egen opfindelse, men er derimod en fortolkning af den bemægtigelsesdrift, der findes hos Freud selv, og som jeg kort nævnte tidligere. For Fong spalter dødsdriften sig altså i to og bliver til dødsdriften ("tension within") og mestringsdriften ("tension between"). Fong lægger vægt på, at døden i dødsdriften ikke bør forstås som en biologisk død, men nærmere en død af psykens bestanddele og struktur – særligt jegets død.⁴⁶ Dødsdriftens mål er at bringe én tilbage til en udifferentieret tilstand, hvor der ikke er forskel på mig og *den anden*, og at nedbryde grænser og underminere jegets kontrol og stabilitet. Fong beskriver den også som driften mod ikke at være mig selv.⁴⁷ Mestringsdriftens mål, derimod, er at opretholde og styrke grænsen mellem jeget og det udenfor, hvilket kræver mestringsdriften af de eksterne stimuli, som trænger gennem det ydre pirringsskjold. Mestringsdriften opstår oprindeligt med et defensivt og beskyttende mål, men senere udvikler mestringsdriften (og pirringsskjoldet) sig til mere end dette og kommer til at varetage den optimale relation til organismens omverden.⁴⁸ Denne dualisme har meget til fælles med Freuds egen dualisme mellem dødsdriften og livsdriften, men Fongs dualisme har den styrke, at han giver den et mere konkret indhold ved at forbinde den med Hans Loewalds teorier om barnets udvikling. Fong skriver:

Loewald's understanding of psychoanalytic health is thus "between two deaths," to purposefully misapply a phrase from Lacan: on the one side, there is death by ego fragility, where one's "boundedness" is swept away, a state that is both desired and feared; on the other, death by ego rigidity, where boundedness itself becomes a form of suffocation, where one loses contact with the environment from which springs vitality; and in between somewhere, in that delicate and liminal space as elusive as it is fleeting, mastery.⁴⁹

Således kan den mystiske tilbageførelse af dødsdriften til selve den levende organismes opståen fra det uorganiske erstattes af et mere konkret udviklingsstadium i form af spædbarnets komplette afhængighed af og manglende differentiering fra moderen. Barn-mor symbiosen var hele barnets verden, før afkaldet på moderens bryst stillede krav til udviklingen af jegstrukturer og grænser mellem indre og ydre. I forlængelse af dette siger Freud selv i *Kulturens byrde*: "Vor nuværende Jeg-følelse er således kun den indskrumpede rest af en mere omfattende – ja, af en altomfattende – følelse, hvortil der svarede en mere inderlig forbindelse mellem Jeg og omverden".⁵⁰ Jeg mener, at Fong her giver en udlægning af dødsdriften, der forbliver tro over for Freuds overordnede observationer og spekulationer, jævnfør blandt andet ovenstående citat, men stadig rummer en indvending, som bringer den ud af mystikkens tåge, så vi slipper for at blive fanget i formuleringen, at målet for livet er døden. Her finder jeg det desuden værd at bemærke, at Fong beskriver kontakten med omverdenen – dødsdriftens bevægelse mod en mere udifferentieret tilstand – som kilden til en vis vitalitet eller livskraft. Dette mener jeg, er den samme indsigt som beskrevet ovenfor hos Lear, at psykens selvforstyrrelse eller psykens tendens til selvopløsning også er den nødvendige forudsætning for skabelsen af nye meningsgivende strukturer og forvandlingen af hændelser til meningsfulde oplevelser. Der er tale om nye måder at organisere og besætte psyken med spænding og energi. Det er denne visken tavlen ren, denne nye begyndelse, og denne selvdestruktion, som jeg med hjælp fra Laplanche og Lacan forbinder med en nydelse. Derfor vil jeg foreslå at forstå dødsdriften som den nydelsesfulde selvforstyrrelse af psyken, hvor særligt jegets adskillelse af indre og ydre bliver opløst i mere eller mindre grad. Dette er en destabilisering, der både rummer en mulighed for udvikling, men også en risiko for undermineringen af den fortsatte eksistens.

Virkelighedens ekstremportsatleter er sjældent så rendyrkede adrenalinjunkies som Bodhi. Ekstrem sport fra den virkelige verden adskiller sig fra dens manifestation i film som *Point Break* ved at have en større bevidsthed om faren og at tage hensyn til den i mere eller mindre grad. For eksempel er virkelige big wave surfers ofte støttet af en person på en vandscooter; dem, der kører i TT-løbet, har fuldt beskyttelsesudstyr på og løbet bliver aflyst, hvis det regner for meget; de fleste klatrere bruger sikkerhedsudstyr og studerer ruten og vejret. En del af det at dyrke ekstrem sport er at lære at minimere og håndtere de risici, man kan, gennem mestringen af forskellige færdigheder, forberedelse og brugen af sikkerhedsudstyr. Dette er ikke for at sige, at disse aktiviteter ikke er livsfarlige. Snarere at der også er et perspektiv, hvor det netop handler om at kæmpe mod døden fremfor at opsøge den. Eller om at opsøge en kamp eller dans med/mod døden. Dette kan Fongs dualisme mellem dødsdriften og mestringsdriften belyse. Ekstrem sport udspiller dramaet mellem dødsdriften og mestringsdriften, som barnet har gennemlevet, i en ny kontekst. Det fortolker jeg som et forsøg på at presse dialektikken mellem disse to drifter til et niveau langt over den almindelige udvikling. Det handler om at placere sig selv i en situation, hvor det er nødvendigt at have den rette balance mellem på den ene side at fastholde sin egen (be)grænsning og at tvinge sin struktur ned over verden og på den anden side at lade sig absorbere og blive en del af sit miljø. Inden for ekstrem sport venter der farer i begge ekstremer. Det er en fare at have opbygget et for stærkt eller tykt pirringsskjold og jeg og dermed overvurdere sine evner til at kontrollere bjerget, bølgen, motorcyklen, vejen, vejret og så videre. Omvendt er det også en fare at have et for svagt eller tyndt pirringsskjold og dermed undervurdere sine egne evner og kontrol og at lade sig selv blive overvældet af indtryk og stimuli fra omverdenen, som overtager kontrollen. I de fleste ekstrem sportsgrene, som jeg er stødt på, er der altid en dyrkelse af en tilstand, hvor grænsen mellem aktør og miljø bliver mindre, og hvor der opstår en mere fri vekslen af spænding og indtryk. For eksempel involverer mange typer ekstrem sport en evne til at tæmme og bruge forskellige miljøers kaotiske energi og struktur (bølgen, vinden, klippeformationerne, vejens struktur) til at skabe nye bevægelsesformer og relationer til omverdenen. Dette kræver både en evne eller villighed til at tilpasse sig og lade sig forstyrre af omverdenens spændinger og indtryk, men også en evne til at opbygge nye måder at kunne beherske denne spænding på. Dette, vil

jeg foreslå, involverer også en skabelse af ny mening og værdi, som jeg afslutningsvis vil sige noget om.

DØDENS NÆRVÆR SOM MENINGSGIVENDE HORIZONT

Flere ekstremsportsatleter beskriver oplevelsen af at befinde sig i livsfarlige situationer som dér, hvor de føler sig mest i live, og hvor de oplever en autentisk udgave af sig selv. De nyder at være dér, hvor de burde søge væk fra. De oplever, at mødet med eller nærværet af døden forandrer noget i dem selv og deres relation til omverdenen. Det er en *mulighedsskabende* forstyrrelse af deres normale tilværelse. Den lokale præst på Isle of Man udtrykker denne pointe i en dokumentar om TT-løbet, hvor han siger: "Death is very much a part of life. A lot of people have been killed here. But the risks involved for the TT free people up to live life abundantly".⁵¹ Det, som i første omgang lader til at bringe en nærmere døden, kan for visse personer være det samme, som gør det *muligt* at leve livet fuldt ud. Vi kender det også fra den lidt klichéfylde idé om, at en nærdødsoplevelse eller en livstruende sygdom pludselig kan få os til at lave en såkaldt bucket list fyldt med aktiviteter og oplevelser, som det først i mødet med døden bliver muligt at udleve. Det paradoksale er, at her viser døden sig pludselig fra en vinkel, hvor den får en livsbekræftende betydning for udøveren. Ekstrem sport er livsbekræftende og frigørende ikke på trods af, men *i kraft af* dens omgang med det selvdestruktive.

Med andre ord er der noget særligt ved at udfolde sine evner i en kontekst, hvor døden kommer helt tæt på, og hvor omverdenen på en gang er den medspiller, der muliggør en mestring af et bestemt miljø, og samtidig den trussel, der truer med at opsluge og destruere atleten ved den mindste fejltagelse. Et andet eksempel på dette finder vi hos Philippe Petit, der er en linedanser, som i 1974 gik mellem de to tårne i World Trade Center og ser døden som den baggrund, der er med til at gøre lineakten til noget særligt. Han forklarer:

The fact that the wire walking activity is framed by death. It's great. Because then you have to take it very seriously. It is a little, half a millimeter of a mistake or a quarter of a second of inattention and you lose your life.⁵²

Det, som Petit sætter ord på her, er netop denne tilfredsstillende ved succesfuldt at manøvrere situationer og aktiviteter, hvor døden står som en meningsgivende horisont, og hvor dødens strukturerende

betydning for livet ændres. På trods af, at der stort set ikke er forskel på de biomekaniske krav i lineakten, når den foregår lige over jorden i forhold til, at den foregår mellem to skyskrabere, så er der en markant forskel i oplevelsen af den både for tilskuerne og aktøren. Risikoen for den sikre død gør det umuligt ikke at tage aktiviteten seriøst. Det forvandler en forholdsvis arbitrær aktivitet (at gå på en stålwire mellem to punkter) til noget fascinerende og beundringsværdigt. Til en kamp mellem liv og død. En tilfældig begrænsning eller udfordring bliver kilden til en ny praksis, der involverer udviklingen af nye færdigheder og kreative løsninger. Petit viser os et andet forhold til døden og dermed også en anden måde at leve på, hvor muligheden eller risikoen for at dø ikke er noget skræmmende og negativt, men derimod den nødvendige baggrund, som muliggør udfoldelsen af en storslået menneskelig bedrift. Lineakten bliver et universelt udtryk for den menneskelige evne til at tilpasse sig og mestre sin omverden. Døden som baggrund gør det umuligt at ignorere den høje grad af præcision og mestring, der er påkrævet. Jeg vil på baggrund af min analyse give Petit ret, når han forbinder det storslåede og smukke ved lineakten med det, at der ikke findes et svar på spørgsmålet om, hvorfor han gjorde det. Ligesom for Mallory findes der ingen grund eller i hvert fald ingen almindelig forståelig rationel grund, og dette er en central del af værdien ved aktiviteten. Det er netop menneskets evne til at overskride sig selv, sin rationalitet, sin lystorienterede natur og biologi.

DØSDRIFTENS UKONTROLLERBARHED

Hvorvidt disse nye meningsstrukturer og muligheder for mestring skaber en beundringsværdig menneskelig udfoldelse eller om de fører til adrenalinjunkens eskalerende selvdestruktion, afhænger med Lears ord af, hvad der sker som det næste. Vi kan nemt forestille os, at historien om Petit havde været en helt anden og langt mere tragisk, hvis han var styrtet i døden. I denne artikel har jeg nedtonet den ukontrollerbare dimension af dødsdriften for at vise, hvordan dødsdriften kan spille en værdiskabende rolle i livet og ikke bare være en forklaring på nogle negative og destruktive tendenser i mennesket. Jeg mener, at der er mere at sige om ekstrem sportens eskalerende tendens, hvor faren og intensiteten hele tiden øges (ligesom den gjorde for Bodhi), men der er ikke plads til at give en grundig analyse af dette her. Jeg kan kun give et par afsluttende kommentarer, der åbner for en mere ukontrollerbar og negativ dimension af dødsdriften, som fortjener mere plads, end jeg kan give den her. Dødsdriften er både

hos Freud og Fong den mest oprindelige drift og er placeret dybere i det ubevidste end jegets mestringsdrift. Dette er både udtryk for, at dødsdriften ligger fjernere den bevidste kontrol og beslutningstagen, og at der er en ulige magtfordeling i dualismen mellem dødsdriften og mestringsdriften. I denne kontekst betyder det, at ekstrem sport aldrig kan dyrkes fuldstændig kontrolleret og sikkert. Petit kan ikke være fuldstændig sikker på, at han har tilstrækkelige færdigheder, og at omverdenen opfører sig på forudsigelig vis. Han kan ikke vide, om dødsdriftens ageren i det ubevidste driver ham længere ud i situationer, end hans færdigheder rækker til. Modsat den udviklingspsykologiske pointe fra Loewald, hvor der i en eller anden grad findes en normaludvikling – en normal grad af kontakt til (dødsdrift) og adskillelse fra (mestringsdrift) omverdenen – så findes der i ekstrem sport ikke en sådan stabilitet. Der findes hele tiden et større bjerg, en vildere bølge eller en længere line.

KONKLUSION

Dyrkelsen af fare, ubehag og risiko i ekstrem sport kan forstås som en form for dødsdrift, hvor døden bringes nærmere som en meningsgivende baggrund, der stiller krav til atletens evner og mestring. Dødsdriften får en værdi inden for ekstrem sport ved at være kilden til den indre dæmoniske, destruktive og destabiliserende drift, der gør det muligt at overskride sig selv og opløse rigide strukturer i psyken. Dette skaber en nydelse i sig selv, men åbner også for nye måder at forstå sig selv gennem andre måder at stå i relation til omverdenen på. Hvad hvis skyskrabere ikke bare er noget, man befinder sig indeni, men også noget man kan klatre udenpå, og hvad hvis jeg er sådan en, der rent faktisk kan og gør dette? Det tiltrækkende ved ekstrem sport kan forstås gennem muligheden for at genskabe og udleve dualismen og dialektikken mellem døds- og mestringsdriften. Dette kan forklare den paradoksale adfærd, der findes i ekstrem sport, hvor det på den ene side handler om at forberede sig, minimere og kontrollere risici og kæmpe mod døden, og på den anden side at opsøge usikkerheden, øge risikoen, slippe kontrollen og opsøge dødens nærvær. Det handler om at lære sine grænser at kende (i form af blandt andet færdigheder) for netop at overskride disse og opbygge nye grænser. Mere mestring og et stærkere jeg gør det muligt at opsøge situationer, hvor risikoen eller dødens nærvær er større, der så igen gør det muligt at udvikle og udtrykke en større grad af mestring. Denne dialektik, hvor de to drifter hele tiden muliggør den andens tilfredsstillelse og rykker den andens

grænser, er en central del af det tiltrækkende ved ekstrem sport. Dialektikken er dog aldrig i ligevægt, da det hele tiden er muligt at opsøge større udfordringer eller mere kaotiske og ukontrollerbare situationer.

-
- 1 The New York Times 18-03-1923
  - 2 Kennedy 1962
  - 3 Mallory 2012: Kindle location 812-814
  - 4 Freud 1973: 51
  - 5 Lear 2001: 62; Laplanche 1976: 107; Fong 2016: 25-26
  - 6 Freud 2021a
  - 7 ibid. 43-44
  - 8 ibid. 21-24; Lear 2015: 148-49
  - 9 Freud 2021a: 27-29
  - 10 ibid. 25, 32-33, 39-42
  - 11 ibid. 28
  - 12 Lear 2015: 156-58; Freud 2021a: 26
  - 13 Freud 2021a: 31
  - 14 ibid. 34
  - 15 Aragues 2011
  - 16 ibid. Tid;00:00:40
  - 17 Carel 2006: 17; Lear 2015: 158; Freud 2021a: 44-45
  - 18 Freud 2021a: 43-44
  - 19 ibid. 45
  - 20 Carel 2006: 17; Lear 2015: 162; Freud 2021a: 45
  - 21 Freud 2021a: 46
  - 22 ibid. 46
  - 23 ibid. 34
  - 24 ibid. 47
  - 25 Carel 2006: 18-19; Freud 1999: 11-12, 68-69; Freud 2021a: 58, 72-73
  - 26 Freud 2021b: 183
  - 27 Freud 1999: 68-72, 82
  - 28 Freud 2021a: 46
  - 29 Carel 2006: 3-6; Freud 2021a: 46-47, 60-61, 64-65
  - 30 Carel 2006: 15, 35
  - 31 Freud 2021a: 65
  - 32 Carel 2006: 29-30, 35-36
  - 33 Freud 1999: 71
  - 34 Freud 1924: 163-64; Freud 2021b: 183
  - 35 Laplanche 1976: 106
  - 36 Bigelow 1991
  - 37 ibid. Tid; 00:41:30
  - 38 Laplanche 1976: 103-24
  - 39 Lacan 2006: 46
  - 40 Lear 2001: 96
  - 41 ibid. 93
  - 42 Channel 4 2020 Tid; 00:07:48
  - 43 Walker 20-10-2019
  - 44 Freud 2021a: 37
  - 45 Fong 2016: 31-33; Freud 2021a: 36-37
  - 46 Fong 2016: 55-56
  - 47 ibid. 127

- 48   ibid. 34
 49   ibid. 57
 50   Freud 1999: 19
 51   Rinehart 2018 Tid; 00:48:52
 52   Marsh 2008 Tid; 008:16:30

LITTERATUR

- Aragues, Richard De: *TT3D: Closer to the Edge*. Dokumentar. Isle of Man Film, CinemaNX 2011. <https://youtu.be/EvTCXURpRCs>.
- Bigelow, Kathryn: *Point Break*. Film. Largo Entertainment, JVC Entertainment Networks 1991.
- Carel, Havi: "Life and Death in Freud and Heidegger". Redigeret af Jon Mills. *Contemporary Psychoanalytic Studies* 6. Amsterdam; New York: Rodopi 2006. <http://public.eblib.com/choice/public-fullrecord.aspx?p=556531>.
- Channel 4: *The Boy Who Climbed The Shard*. Youtube, 2020. <https://youtu.be/RS8IxCKnTHM>.
- "Climbing Mount Everest is Work for Supermen". *The New York Times*. 18-03-1923.
- Fong, Benjamin: *Death and Mastery: Psychoanalytic Drive Theory and the Subject of Late Capitalism. New Directions in Critical Theory*. New York: Columbia University Press 2016.
- Freud, Sigmund: "Den psykiske personligheds bestanddele". I *Nye forelæsninger til indføring iPsykoanalysen*. København: Hans Reitzels Forlag 1973 (1933).
- Freud, Sigmund: "Hinsides Lystprincipet". I *Metapsykologi* 2. København: Hans Reitzel 2021a (1920).
- Freud, Sigmund: "Jeg'et og det'et". I *Metapsykologi* 2, 3. udg. København: Hans Reitzel 2021b (1923).
- Freud, Sigmund: *Kulturens byrde*. København: Hans Reitzel 1999 (1930).
- Freud, Sigmund: "The Economic Problem of Masochism". I *The Ego and the ID and Other Works*, redigeret & oversat af James Strachey, XIX (1923-1925) *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*. London: Vintage 1924 (1924).
- Kennedy, John F.: "Address at Rice University, Houston, Texas, 12 September 1962". Tale, Rice University Stadium, Houston Texas, 1962. <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKPOF/040/JFKPOF-040-001>.
- Lacan, Jacques: "Knowledge, a means of jouissance". I *The Other Side of Psychoanalysis; Bog XVII. The seminar of Jacques Lacan*. New York: W. W. Norton & Company 2006 (1991).
- Laplanche, Jean: *Life and death in psychoanalysis*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press 1976 (1970).
- Lear, Jonathan: *Freud*. Routledge Philosophers. London; New York: Routledge 2015.
- Lear, Jonathan: *Happiness, Death, and the Remainder of Life. The Tanner Lectures on Human Values*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press 2001.
- Mallory, George Leigh: *Climbing Everest: The Last, for Better or Worse*. Kindle. London: Gibson Square 2012.
- Marsh, James: *Man on Wire*. Dokumentar. Discovery Films, BBC Storyville, UK Film Council 2008.
- Rinehart, Mark: *The Space Between*. Dokumentar, 2018. <https://youtu.be/zMv0ETbbYdk>.
- Walker, Amy: "Shard freeclimber faces court case over breach of injunction". *The Guardian*. 20-10-2019. <http://www.theguardian.com/uk-news/2019/oct/20/shard-freeclimber-faces-court-case-over-breach-of-injunction>.